

Vikingernes billedfortællinger

RUNESTEN

Signe og Bjørn hjælper hver dag deres far med arbejdet, så han kan nå at blive færdig med høvdingens store runesten inden solhvervsfesten. Billeder og runeindskrift blev hugget ind i stenen for flere år siden; men stenen skal renses og males i nye, klare farver for rigtig at kunne tage sig smukt ud. Signe brænder de gule klumper okkerjord og knuser dem meget fint, og Bjørn rører farvepulveret med æg og linolie. Han er så spændt, at han næsten har ondt i maven! Bjørn er den ældste af de to børn, og i år har han fået lov til at male nogle af de store, gule flader. Faderen vil selv tage sig af alle de svære detaljer, og Signe skal hente vand og brænde, koge grød til maden o.l. Hun ved, at det også er nødvendige opgaver, og at ingen af dem kan undværes – men hun ville nu hellere male!

I vikingetiden havde man tradition for at fastholde sagn og store begivenheder i digtning og på billedfriser. Billederne kunne være broderede, vævede, udskåret i træ, hugget i sten eller måske malet på de lerklinede vægge. Man kan kalde disse billedfortællinger for "vikingetidens tegneserier".

I 2010 i anledning af 1300-året for Ribes grundlæggelse genskabte Ribe VikingCenter fortællingen om Ribes tilblivelse som en billedfrise på væggene i det fornemste af vore rekonstruerede byhuse, Tinghuset. Det er i dette langhus fra ca. år 825, at vi forestiller os, at byens høvding har boet. Huset er i sæsonen udgangspunkt for Ribe VikingCenters børneaktiviteter, ligesom det også er centrum for vores skoletjeneste.

Som inspiration til at arbejde med vikingernes billedfortællinger, har vi udsendt fem forskellige opgavesæt.

Dette andet sæt tager udgangspunkt i de mange billedsten og runesten, som er blevet rejst i Norden i vikingetiden.

Runesten

Ca. år 965 rejste den danske konge Harald Blåtand denne kæmpemæssige sten ved sine forældres grave i Jelling. Stenen har tre sider. På den ene side er der udhugget et billede af Kristus på korset, på den anden side er der et fabeldyr i kamp med en slange – og på den tredje side af stenen står der med runer:

”Harald Konge bød gøre disse kumler* efter sin fader Gorm og sin moder Tove. Den Harald som vandt sig hele Danmark og Norge og gjorde Danerne kristne”

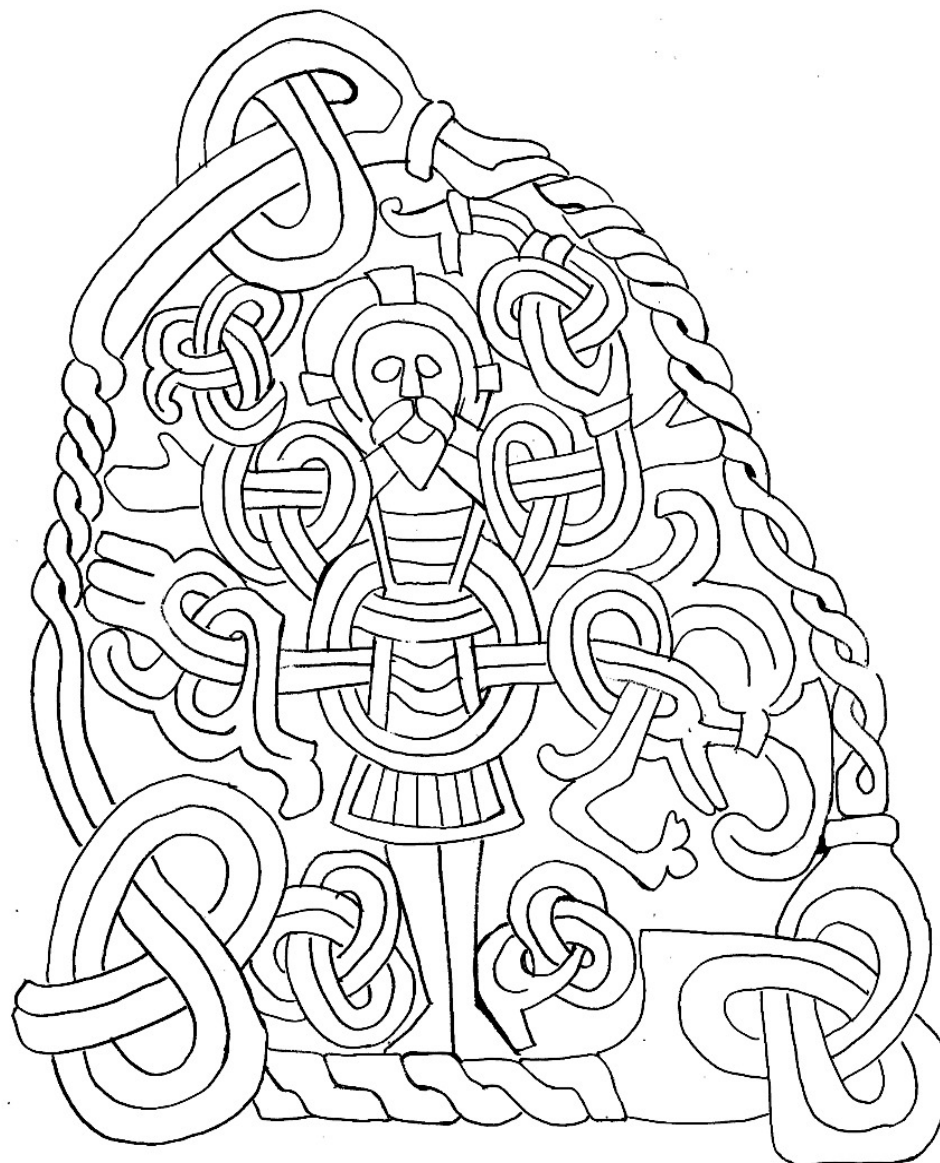
* kumler = minder

Stenen har sandsynligvis været malet i flotte farver - gul, sort, rød, hvid og måske blå - men farverne er i tidens løb helt forsvundet. På tegningen her kan du prøve at farve Jellingestenen med de farver, som du selv gætter på, at den har haft.

”Den store Jellingesten” som stenen kaldes, vejer ca. 10 ton og den er næsten 2,5 m høj.

Sammen med en anden og mindre Jellingesten kaldes den også for ”Danmarks dåbsattest”, fordi disse sten er den tidligste markering af Danmark som en samlet nation og danerne som et folk. Selvom Harald Blåtand indførte kristendommen som stats-religion i 960’erne, så tog det rigtig mange år, før danerne holdt op med at tro på de gamle hedenske guder: Odin, Thor, Tyr, Freja, Frigg m.fl.

Opgave 1: Farv billedstenen fra Jelling

Opgave 2: Fortæl historien fra Hammersänge

Billedstenen her er fra Hammersänge på Gotland i Sverige.
Den stammer fra omkring år 700 – 800 e. Kr.

Billederne viser tydeligvis et eller andet dramatisk, men hvad?
Forestil dig, at du er en af personerne på stenen og skriv, hvad du laver og
hvad der i det hele taget foregår.

Foto fra www.Bipoix.dk

Opgave 3: Lav din egen runesten

Man kan bruge mange forskellige slags farver at male med. På næste side får du opskriften på en maling, som man havde i vikingetiden.

Materialer

Marksten i knytnævestørrelse – eller større

Vandopløselige farveblyanter.

Tynd pensel, f.eks. nr. 3 eller 4

Runealfabet og forskellige vikingemotiver at kigge efter. Lån en bog om vikingerne på biblioteket, gå på nettet eller lad dig inspirere af eksemplerne nederst på siden.

Fremgangsmåde

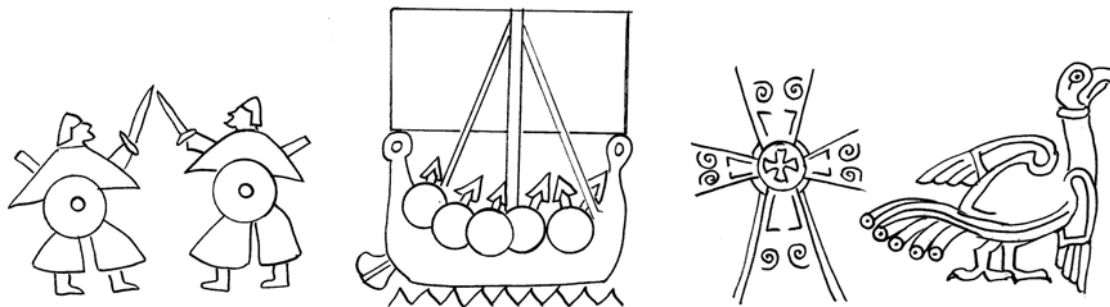
1) Stenene vaskes og tørres.

2) Tegn runer og motiver på stenen med farveblyanter eller farvekridt.

Mal lyse farver før mørke farver, da man ellers let kommer til at "grumse" de lyse farver.

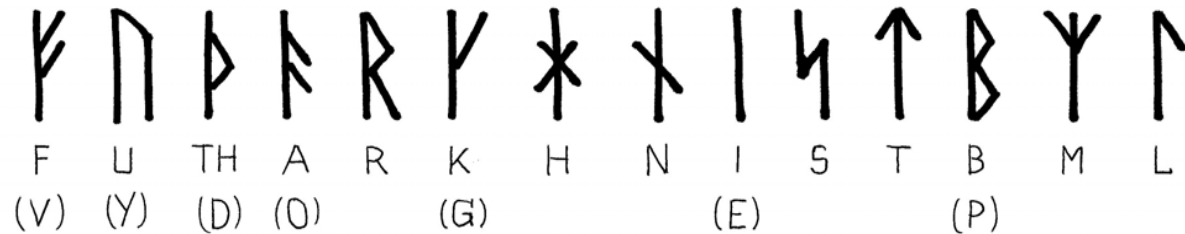
Med vandopløselige farveblyanter kan du tegne meget præcist, og bagefter opløse farven med vand og en pensel.

Vandfarve har desuden den fordel, at det kan vaskes af stenen igen, hvis man ikke blev tilfreds med resultatet i første forsøg.

Runealfabetet

Det gamle germanske ord "rûna" betyder hvisken, råd eller hemmelighed. Vikingerne mente, at runerne var magiske. Man har brugt forskellige runer til forskellige tider og i forskellige egne – alfabetet herunder er lidt forenklet for overskuelighedens skyld.

Vikingerne maling (æggetempera)

Vikingerne var glade for farver, og de malede på både sten, træ og kalkede vægge. De malede muligvis også på stof; men næsten alt stof fra den tid er rådnet væk, så det ved vi ikke meget om.

Let tilgængelige og almindelige farver var HVID (kridt), SORT (kul eller sod), GUL (okker) og RØDBRUN (brændt okker eller rust). Desuden kunne man fra udlandet købe GRØN og BLÅ farve.

Vikingerne brugte farverne som "lokalfarver", dvs. de blandede ikke farverne, men malede med én farve ad gangen.

Du kan fremstille din egen maling, på samme måde som vikingerne gjorde det. Malingen består af pigment (farvestof) og bindemiddel (der "binder" pigmentet til underlaget)

Pigment

Farvepigmenter kan fås hos velassorterede farvehandlere.

Du kan også selv eksperimentere med at lave pigment ved at knuse et farvestof - f.eks. kul, rust, okker eller mursten - meget fint i en morter.

Farvestoffet skal knuses til pigmentet er så fint som hvedemel.

VIGTIGT! Kridt kan ikke bruges sammen med olie, da olien "æder" den hvide farve.

Bindemiddel

Der har været forskellige typer af bindemiddel og maling i vikingetiden; men denne æggetempera kan bruges både på papir / pap, træ, stof og keramik. Den holder godt og kan anvendes både indenfor og udendørs.

Fremstilling af maling

Materialer

1 æg

Rå linolie (tørres langsomt) eller linoliefernis (tørres hurtigere)

Farvepulver (= pigment)

Små skåle eller beholdere, gerne med låg

Rørepind

Fremgangsmåde

1) Rør æggehvite og blomme sammen i en skål.

2) Tilsæt ca. samme mængde linolie + ca. halv mængde vand og rør det hele sammen.

3) Fordel olie-æggemassen i små skåle og tilsæt farvepulver og evt. mere vand til en passende konsistens, dvs. til det ligner maling. Hvis malingen tørre for hurtigt ud, kan der tilsættes mere vand, efterhånden som man maler.

VIGTIGT! Æggetempera skal tørre udendørs i solen, til farven ikke smitter af længere. Det kan godt tage flere dage!

Hvis der bliver maling til overs, kan den holde sig tildækket i køleskabet i ca. en uge.

Fakta om Ribe VikingeCenter

Ribe VikingeCenter har rekonstrueret tre markante vikingemiljøer fra Danmarks ældste by, Ribe: Markedspladsen år 710, Ribe By år 825 samt Storgården år 980.

Læs meget mere på www.ribevikingecenter.dk

Adresse

Ribe VikingeCenter

Lustrupvej 4

6760 Ribe

Tlf: 75 41 16 11

rvc@ribevikingecenter.dk